

НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА АКАДЕМИЯ

ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА

Катедра „ДИЗАЙН ЗА ДЕТСКАТА СРЕДА“

Дисертационен труд

„ДИЗАЙН НА ОПАКОВКИ ПРИ ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА.

ПРОБЛЕМИ ПРИ КОНСТРУКТИВНОТО И ГРАФИЧНОТО

ИЗГРАЖДАНЕ НА ОПАКОВКАТА“

Марта Панайотова Маджарова

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за придобиване на
образователна и научна степен „ДОКТОР“

по научна специалност 05.08.04

„Изкуствоведение и изобразителни изкуства“

Научен ръководител: доц. д-р Арсен Минков

София, 2015

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на факултет за „Приложни изкуства“ към катедра „Дизайн за детската среда“ на 31.03.2016 г. в НХА. Решението на катедрата е прието на съвет на факултет за „Приложни изкуства“ на 17.05.2016 г. в НХА и е насочено за защита пред специализирано жури в състав:

- 1 . Научен ръководител: доц. д-р Арсен Минков
 - 2 . проф. Георги Гиков
 - 3 . доц. д.изк. Незабравка Иванова
 - 4 . проф. д-р Борис Сергинов
 - 5 . проф. Румен Райчев
-

1. доц. Мирян Мирянов
2. доц. Георги Доброславов

Защитата за придобиване на образователна и научна степен „ДОКТОР“ ще се проведе пред разширена специализирана комисия на от часа в ателие №7 на Национална Художествена Академия, ул. Шипка №1, София.

Материалите по защитата на дисертационния труд са публикувани на интернет страницата на НХА - www.nha.bg.

ОБЩ ОБЕМ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е с общ обем 307 страници и съдържа: увод, изложение в три глави, изводи, заключение, научни приноси, научни публикации по темата, декларация за оригиналност, библиография и илюстративно приложение.

Текстовата част е развита в 259 страници и е структурирана в увод, изложение, състоящо се от три глави с подточки и подразделения, заключение и обобщение на направените изводи и анализи.

Библиографската справка е представена в 7 страници и включва заглавия на проучените книги, периодичен печат, албуми, каталози и електронни издания. Посочената литература обхваща 90 източника, от които 16 на български език, 35 на чужди езици и 71 електронни издания.

Емпиричното изследване е представено е във вид на илюстративно приложение с общ обем от 48 страници със 178 илюстрации под индекс и подточки с включен CD носител. Изложеният материал е разпределен в трите глави под формата на илюстрации – 164 на брой, схеми - 13 на брой и 1 таблица. Таблицата се състои от 2 части и е изработена специално за нуждите на дисертационния труд. Тя разглежда графичното и конструктивно оформление на опаковките за изделия за деца относно различните етапи от развитието на детето.

СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД.....	6
I. ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД НА ОПАКОВКИТЕ ОТ ДРЕВНОСТТА ДО НАШЕТО СЪВРЕМИЕ.....	14
1.1. Най-ранни сведения за първообраза на опаковката.....	14
1.2. Адаптиране на примитивни природни материали, като потенциално средство за изработване на опаковка в древността... 17	
1.2.1. Приспособяване на листна маса.....	17
1.2.2. Адаптиране на черупкови плодове и зеленчуци с твърда обвивка.....	20
1.2.3. Приспособяване на материали от животински произход..	24
1.2.4. Приспособяване на дървесен материал.....	27
1.3. Еволюцията на опаковката.....	30
1.4. Кратък ретроспективен преглед на едни от най-емблематичните опаковки за стоки за деца на световния и българския пазар	39
Изводи и анализ глава I.....	70
II. НАЙ-УПОТРЕБЯВАНИТЕ ОПАКОВКИ ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА. ХАРАКТЕРИСТИКА И КЛАСИФИКАЦИЯ СПОРЕД МАТЕРИАЛА, ОТ КОЙТО СА ИЗРАБОТЕНИ, ТЯХНАТА КОНСТРУКЦИЯ И ФОРМА.....	73
2.1. Опаковка на стоките - определение, основни понятия, характеристики и предназначение.....	73
2.2. Класификация и анализ на най-употребяваните опаковъчни средства за детски изделия според материала, от който са изработени във връзка с тяхната конструкция и форма.....	77
2.2.1. Опаковки от растителни влакна и дървен материал.....	78

2.2.2.	Опаковки от полимери.....	97
2.2.3.	Опаковки от стъкло.....	107
2.2.4.	Спомагателни опаковъчни материали – видове фолио. Метални опаковъчни средства.....	112
2.2.5.	Опаковки от текстилни материали. Текстилните материали като опаковъчно средство	122
2.2.6.	Еко опаковки и рециклиране.....	125
2.3.	Характеристика и класификация на опаковките според тяхната форма. Особенности на формата и конструкцията на опаковките за изделия за деца	130
2.3.1.	Характеристика и класификация на опаковките според тяхната форма	130
2.3.1.1.	Класификация на опаковките според тяхната форма... ..	132
2.3.1.2.	Изисквания към формата на опаковъчното изделие.....	133
2.3.1.3.	Особености на най-използваните форми при опаковките за стоки за деца.....	139
	Изводи и анализ глава II.....	142

III. ИЗСЛЕДВАНЕ СПЕЦИФИЧНИЯ ДИЗАЙН НА ОПАКОВКИТЕ ЗА ИДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА В РАЗЛИЧНИТЕ ЕТАПИ ОТ РАЗВИТИЕТО НА ДЕТЕТО. ОСОБЕННОСТИ НА ГРАФИЧНОТО ИЗГРАЖДАНЕ. ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ОПАКОВКАТА..145

3.1.	Опаковката - средство за визуална комуникация.....	145
3.1.1	Основни принципи на композицията в графичното оформление на опаковката.....	148
3.1.2	Шрифтът като елемент на графичната комуникация.....	154
3.1.3.	Цветът като елемент на графичната комуникация	159
3.1.3.1.	Въздействието на цветовия спектър върху функционалното състояние на организма.....	160

3.1.3.2. Формиране на цветовъзприятието при детето. Въздействието на цвета върху психоемоционалното му състояние.....	162
3.1.3.3. Цветово оформление на опаковките предназначени за стоки за деца в различните възрастови групи.....	166
3.2. Основни характеристики и анализ на опаковки за изделия за деца във връзка с тяхното приложение в различните етапи от развитието на детето	170
3.2.1. Ранна детска възраст.....	171
3.2.2. Предучилищна възраст.....	181
3.2.3. Училищна възраст.....	187
3.3. Функционално предназначение и влияние на опаковката върху развитието на детето.....	199
3.3.1. Основни функции и предназначение на опаковката.....	199
3.3.2. Опаковки за изделия за деца със стандартно функционално предназначение и нестандартна визия	208
3.3.3. Опаковки за изделия за деца с нестандартно функционално предназначение. Интерактивни опаковки	215
3.4 Модата и манипулативното и въздействие върху изграждането на дизайна на опаковката при изделия за деца. Опаковката, като отражение на модните тенденции в дизайна.....	224
3.4.1. Модата и манипулативното и въздействие върху изграждането на дизайна на опаковката при изделия за деца.....	224
3.4.2. Опаковките за изделията за деца, като отражение на модните тенденции в дизайна	231
Изводи и анализ глава III.....	234
ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	236

ИЗВОДИ ГЛАВА I.....	236
ИЗВОДИ ГЛАВА II.....	238
ИЗВОДИ ГЛАВА III.....	241
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	247
НАУЧНИ ПРИНОСИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	249
НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....	251
ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОС.....	252
БИБЛИОГРАФИЯ.....	253

ПРИЛОЖЕНИЕ

ИЛЮСТРАТИВЕН МАТЕРИАЛ КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	
Глава I	2
Глава II	17
Глава III	33

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Актуалност и необходимост от изследването

Еволюцията на опаковката протича успоредно с напредъка на цивилизацията. Предполага се, че необходимостта от опаковка възниква още от дълбока древност с появата на първите оръдия на труда. Нуждата от съхраняване и пренасяне на плодовете на човешкия труд поражда необходимостта от тяхното опаковане. В началото предшествениците на съвременните опаковки са изработвани от сурови естествени материали. За тази цел елементи от растителния и животинския свят са приспособявани и използвани по различни начини. Сведения за първообрази на опаковката датират от преди 8000 г. пр.н.е. Дисертационният труд представя първите анализирани сведения за артефакти, изпълняващи всички прилежащи функции на опаковката от древността до наши дни.

Опаковъчната индустрия се развива енергично. Привлекателната, модерна или класическа визия на стоките се откроява в съзнанието на купувача. Иновативният опаковъчен дизайн вълнува обществото. Популярната фраза „опаковката продава“ е двигател на механизма на световния пазар. Маркетинговата стратегия за продаваемост на даден продукт се базира на актуална и въздействаща рекламна кампания, отразяваща се от мас медите. Съвременната опаковка отговаря адекватно на критериите за модерен, класически или авангарден дизайн, което се постига с лесно възприемчиви, манипулативни и иновативни графични подходи. Всяка година една от водещите в бранша, консултантска агенция Interbrand изготвя статистика, базираща се на много и различни критерии на популярни и успяващи марки. През 2014 г. на световния пазар се открояват отново, утвърдените от години: Apple, Google, Coca-Cola, IBM, Microsoft. На тези брандове принадлежат едни от най-впечатляващите опаковки на всички времена, както и най-успешна цялостна рекламна кампания. Те присъстват в престижни издания и книги на

хартиен и електронен носител, като пример за емблематичен дизайн на опаковка. В една или друга степен те дават своето отражение и върху дизайна на опаковките за изделия за деца, макар сами по себе си да са предназначени предимно за възрастната аудитория.

Асоциацията Licensing Industry Merchandiser's Association поръчва на световно известната изследователска агенция Kidz Global да изготви статистическо проучване на водещите марки детски играчки. Специализираната агенция представя топ 10 от най-популярните марки детски играчки, като ги категоризира в две основни групи - топ 10 предназначени за момичета и топ 10 предназначени за момчета.

Резултатите от проведените проучвания показват, че в света сред най-обичаните от децата играчки са тези на емблематичните марки Barbie и Lego. Повече от 50 години те оглавяват класацията и устояват на сериозно развиващата се конкуренция. Това се постига с представянето на един адекватен, все по-актуален и по-модерен дизайн, както на самото изделие, така и на неговата опаковка.

В последните години изданията в областта на опаковъчния дизайн започват да публикуват опаковки, които включват някои примери от класацията - топ 10 на най-популярните марки за детски играчки. Световният пазар предлага изобилие от каталози със синтезирана информация представяща на читателя предимно снимков материал илюстриращ историческото развитие на опаковката. Сведенията разкриват обстойно периода на емблематичните 60-те години проправили пътя на съвременното и модерно опаковъчно изкуство. Представители на златното начало на модерния опаковъчен дизайн са Анди Уархол, Салвадор Дали, Люис Ческин, Рейманд Луи, Валтер Ландор, Пол Рен, Рубен Раусинг, Доналд Дискей и много други. Периодът на емблематичните 60-те и индустриалната революция бележат ерата на модерния дизайн на опаковката.

Модерният, индустриалният, интерактивният, био и еко дизайнът са едни от най-вълнуващите съвременния дизайнер стилове в създаването на опаковъчния дизайн. Съвременният опаковъчен дизайн стимулира закупуването на дадена стока преди още да сме се убедили в качествата ѝ. Цветът, формата, типографията и конкретната специфика на продукта са достатъчни да повлияят психиката и да мотивират масовия потребител при покупката.

Графичното оформление е раздел от дизайна, при който типографията и цветовете комуникация стимулират директно съзнанието на потребителя. То е първото, с което той се среща и респективно води до контакт с продукта. Универсалният език на дизайна - цвят и форма, въздействат първосигнално на клиента. Типографията и текстовата информация за продукта, отбелязани на опаковката, днес за разлика от миналото са на втори план.

Друг важен аспект на опаковъчния дизайн е материалът, от който биват реализирани опаковките. В зависимост от функционалното си предназначение или необходимостта от по-атрактивна визия, опаковъчните материали са традиционни или иновативни. Опаковъчният бранш е цяла наука, която непрекъснато търпи развитие. Разработват се нови, по-издръжливи и функционални опаковъчни изделия. В последните години производството на био и еко продукти намира все по-голяма популярност. То рефлектира върху проектирането на био и еко опаковки, както и такива от рециклирани или от биологично разградими материали, които след употребата си не водят до замърсяване на околната среда.

В сферата на опаковъчния дизайн необходимостта от дисертационен труд се поражда от липсата на тясно специализирана литература, предоставяща информация по отношение дизайна на опаковъчни изделия предназначени за деца. Тя се определя и от липсата на синтезирани проучвания относно опаковките за стоки за деца с оглед особеностите в различните етапи от детското развитие. Недостатъчната информираност на дизайнерите на опаковки от гледна точка на спецификата на детското сетивно възприятие, психо-

емоционално и функционално развитие са сериозна причина за реализирането на пълноценен дизайн предназначен за малкия потребител. Дизайнът за деца изисква различен и строго диференциран подход в използването на понятията цвят, типография, графично оформление, форма, конструкция, функция и предназначение.

Изискванията към опаковките по отношение съхранението на продуктите, предназначени за детската възраст се отличават със своите характерни особености. Това довежда до необходимостта от допълнителни анализи и класификации на опаковъчните изделия с оглед спецификата на тяхната форма, конструкция, функция, графично оформление, както и материалите, от които се изготвят.

Детското възприятие е съвършено различно от възприятието на възрастния потребител, при това то е динамично променливо във времето. Динамика съществува и в неговите потребности през различните периоди на детското развитие.

Предмет, цел и задачи на изследването

Предметът на изследване е световния и българския опит в областта на опаковъчния дизайн за изделия за деца, като основно липсващо звено на стоковия пазар. Необходимо е да се отбележи, че в рамките на последните години са създадени редица издания за опаковъчен дизайн, но специализирано издание, конкретно насочено към опаковките за стоки за деца, все още не е реализирано.

Целта и задачите на дисертационния труд са проучване, класификации и анализ на съществуващи образци, професионална литература по дизайна разкриваща проблемите на конструктивното и графичното изграждане на опаковката. Анализ и обобщение на функционалното приложение на опаковката съобразно специфичните особености на детското развитие и възприятие.

Изложеното в дисертацията отговаря на поставената цел и изброените задачи.

Методи на изследването

При събирането и обработването на материалите са използвани класически и съвременни методи адаптирани към нуждите на изследването. Изпълнението на целите и задачите се осъществява чрез библиографски подход и сравнителен метод. Изследваните източници са от научни области, като история, психология, медицина, графичен и продуктов дизайн и други. Използвани са материали от личния архив на автора.

Възприетите методи на изследването включват:

- Анализ на основни и допълнителни информационни източници илюстриращи състоянието и проблемите на дизайна на опаковката за изделия за деца от възникването му до днес;
- Проучване на реализирани дизайнерски решения и проекти на български и чуждестранни фирми производители на опаковъчни изделия за стоки за деца;
- Лични наблюдения и критичен анализ на дизайнерската практика в областта на опаковката; Представяне на иновационен материал от посещение в CaixaForum Madrid Museum в Испания; ONE DESIGN WEEK 2015 в Пловдив;
- Личен архив – консултации със специалисти по медицина д-р. Димитринка Маджарова, психология Стояна Тодорова, специалист инженер технология на полиграфическото производство Панайот Маджаров;
- Очертаване на тенденциите и перспективите на съвременния дизайн на опаковки за стоки за деца;

Очаквани резултати

Разграничаването на дизайна на опаковките предназначен за детски стоки от този предназначен за възрастния потребител въз основа на специфичните особености и характеристики.

- Професионална аргументация по отношение специфичното въздействие на цвета, формата, конструкцията и дизайна върху възприятията на потребителя дете във всичките етапи от неговото развитие.
- Очакваният резултат от проведените анализи е улесняване и правилно функциониране на връзката комуникация - потребител – опаковка – дете.
- Подробните анализи и класификации имат за цел да подпомогнат специалистите в постигане на многофункционална опаковка, която освен стандартните си функции да изпълнява и функцията игра, като основно средство за стимулиране на детското нервно-функционално и двигателно развитие, емоционален комфорт и извор на познание, и социализация в обществото. Всичко това рефлектира и върху продаваемостта на стоката.
- Дисертационният труд обогатява културата, както на дизайнера, така и на родителя и му оказва съдействие във вземането на правилно решение в избора на опаковка – съобразена с подходящо за възрастта на детето изделие.

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ГЛАВА I

ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД НА ОПАКОВКИТЕ ОТ ДРЕВНОСТТА ДО НАШЕТО СЪВРЕМИЕ

Предполага се, че още от зората на човечеството, с появата на първите примитивни сечива и плодовете на човешкия труд възниква необходимостта от тяхното съхранение и опаковане. Емпиричният опит на човека от древността се явява първообраз и база, върху която се градят постиженията на съвременния опаковъчен дизайн.

В първа глава са представени примери за едни от най-ранните, примитивни средства за опаковане в техния суров, първичен вид. С появата на първите опаковъчни средства се формират и основните принципи на опаковането. Чрез обстоен анализ на историческите сведения с подкрепата на богат илюстративен материал дисертационният труд обобщава и структурира хронологично средствата, за които се предполага, че в миналото изпълняват опаковъчна функция. Проследява се процеса на адаптиране на примитивните природни материали, явяващи се потенциално средство за изработване на опаковката в древността чрез:

- Приспособяване на листна маса;
- Адаптиране на черупкови плодове и зеленчуци с твърда обвивка;
- Приспособяване на материали от животински произход;
- Приспособяване на дървесен материал;

Подчертава се факта, че до нас достигат малко артефакти на опаковки, запазени във времето, поради естественият им произход. Основните източници на сведения и опит са културата, съхранените обичаи и традициите на народите.

Факторите формиращи и довеждащи постепенно до разширяването на функциите на опаковката са социализацията на племената, възникването на

езика, града, развитието на търговията, занаятчийското производство, въвеждането на паричната единица. Постепенно първичните опаковъчни средства от растителни и животински елементи се заменят от ръчно изработени контейнери - глинени, керамични съдове, бутилки, буркани, навлизат материали от хартия, стъкло, метали. Еволюцията на опаковъчната индустрия е резултат от въвеждането на промишленото производство, иновациите в технологиите и материалите. Разширяването на културният обмен и модата, като винтидж стила, сюрреализма, поп арт стила и други модерни течения в изкуството са друг фактор, който оказва сериозно отражение върху дизайна на опаковката.

Всички тези фактори предизвикват необходимостта от появата на опаковки отговарящи на новите изисквания на обществото. Това довежда до възникването на задълбочени проучвания по отношение на цвета, формата, конструкцията, функцията, предназначението и дизайна на опаковката, както и влиянието им върху потребителя.

От проведените анализи става ясно, че до края на 40-те и началото на 50-те години в областта на опаковъчния дизайн въпросът за дизайна на опаковките за стоки за деца не е достатъчно третиран. Постепенно през 60-те години вече доказали се фирми за първи път представят на световния пазар специално проектирани опаковки за детски изделия. Осъществяват се едни от най-емблематичните опаковъчни решения на водещи марки, чиито отзвук във времето намира отражение в развитието и усъвършенстването на опаковъчния дизайн за изделия за деца и до днес. Представени и анализирани са примери от фирмите: Campbell Soup Company, Chupa Chups, HARIBO, Milka, LEGO, Barbie.

Предоставеният снимков материал предлага и ретроспекция на някои от най-емблематичните опаковки от българския пазар. Проследява се тяхното развитие във времето. Установява се възобновяване на производството и дизайна на някои от тях. Особено внимание е обърнато на дизайна на култовите опаковки от времето на социализма до днес, като: опаковката на дъвката Идеал (отново възобновена в производство); шоколадовите изделия Фери, Цирк, Мики

Маус, Миша, Кума Лиса (отново възобновен в производство); бебешки и детски хранителни продукти; козметични продукти - детска паста за зъби, сапуни, шампоаните „Кря-Кря“ (отново възобновен в производство); опаковки на различни дидактични, образователни и развлекателни настолни игри, играчки и изделия - пластилина „Ково“, играта „Черен Петър“, „Детско влакче“, „Обиколка на НР България“, „Аз смятам“, „Лото“ и много други.

Анализът на едни от най-емблематичните опаковъчни изделия за деца от българската индустрия са проведени в сравнителен аспект с тези от световната индустрия. Както по света, така и у нас в производството на детските продукти и играчки се използват най-различни материали и технологии. По качество, тематика и актуалност създадените серии български играчки и техните опаковки не отстъпват на световно известните марки.

Чрез илюстрираните примери и анализи е представена „еволюцията“ на опаковката въобще, както и „еволюцията“ на конкретни серии във времето. Проследените промени на тенденциите в графичния и конструктивния дизайн на опаковката показват движение от опростен (с фигуриране само наименованието на продукта или производителя), към усложнен цветово, графично и композиционно дизайн. Установява се стремеж към разширяването на стандартните функции на опаковката и прерастването и в част от самата игра.

ГЛАВА II

НАЙ-УПОТРЕБЯВАНИТЕ ОПАКОВКИ ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА. ХАРАКТЕРИСТИКА И КЛАСИФИКАЦИЯ СПОРЕД МАТЕРИАЛА, ОТ КОЙТО СА ИЗРАБОТЕНИ, ТЯХНАТА КОНСТРУКЦИЯ И ФОРМА

Втора глава започва с въвеждането на основните понятия в областта на опаковката - определение, характеристики и предназначение.

Следва класификация на най-употребяваните опаковъчни средства за детски изделия според материала, от който са изработени. В процеса на изграждането на класификацията се предоставя богат илюстративен материал, таблици и анализи на представители на отделните групи с оглед тяхната конструкция и форма:

- Опаковки от растителни влакна и дървен материал;
- Опаковки от полимери;
- Опаковки от стъкло;
- Спомагателни опаковъчни материали – видове фолио. Метални опаковъчни средства;
- Опаковки от текстилни материали. Текстилните материали като опаковъчно средство;
- Еко опаковки и рециклиране;

Анализите показват, че естеството и качествата на материала, възможностите за неговото обработване с включване на нови технологични процеси и тяхното автоматизиране предопределят формата и конструкцията на опаковката. От безспорно значение е себестойността на продукта и неговата опаковка т.е. стойността на предвидените средства за материали, конструктивни и технологични решения, както и тази на вложения труд. Поради своята пластичност и сравнително ниска себестойност хартиените, картонените и пластмасовите изделия позволяват изграждането на разнообразни по форма и

конструкция опаковки. Обратно, поради по-малката пластичност, изискването на специални технологии и съответно по-висока себестойност, дървото и металът предлагат ограничени възможности по отношение на разнообразието по форма и конструкция на опаковки. Те се отличават с голяма здравина и устойчивост на увреда. Предпочитат се при изработването на луксозни опаковки за настолни игри, както и за отбелязването на празнични и юбилейни случаи. Стъклените опаковки предимно се употребяват в хранително-вкусовата, козметичната и фармацевтичната индустрия.

В труда е представена и класификация на опаковките според тяхната форма. В процеса на изграждане на класификацията се предоставя богат илюстративен материал (от световния и българския пазар) и анализи на образци от отделни групи с оглед техните основни характеристики и конструктивни решения. Разисквани са основните изисквания към формата на опаковъчното изделие. Разгледани са особеностите на най-използваните формени характеристики при опаковките за стоки за деца с оглед тяхната безопасност.

От проведените анализи се установява, че формата на опаковката зависи от нейните основни функции, конструкция и предназначение, които са взаимно обусловени. Проучванията показват, че при опаковането на различните продукти и изделия за деца в дадени случаи преимуществено намират приложение определени материали, форми и конструкции. Известно еднообразие се открива при опаковките предназначени за детски обувки, дрешки и бельо. По-изразено е разнообразието в опаковките на детски хранителни продукти, напитки и козметични средства. Откриването на нови различни и атрактивни форми, конструкции и иновативни решения е основна тенденция при опаковането на детските игри и играчки. Търсенето и предлагането оказват силно влияние върху развитието на опаковъчния бранш.

Погледнато в исторически аспект разнообразието от форми и конструкции на опаковките за стоки за деца нараства. Опаковките с по-простени конструкции и форми, като геометричните - куб, паралелепипед,

пирамида се използват предимно за опаковането на изделия от хранително-вкусовата промишленост, както и при опаковките от дървен материал и метал. Забелязва се тенденция на навлизането на многостените като форма на опаковка и особено създаването на опаковъчни изделия за деца с неправилна форма и конструкция. Използването на пластмаси, комбинирани материали и прибавянето на допълнителни детайли позволяват намирането на по-необичайни, смели, находчиви решения за постигането на модерен и по-атрактивен дизайн за децата.

ГЛАВА III

ИЗСЛЕДВАНЕ СПЕЦИФИЧНИЯ ДИЗАЙН НА ОПАКОВКИТЕ ЗА ИДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА В РАЗЛИЧНИТЕ ЕТАПИ ОТ РАЗВИТИЕТО НА ДЕТЕТО. ОСОБЕННОСТИ НА ГРАФИЧНОТО ИЗГРАЖДАНЕ. ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ОПАКОВКАТА

В началото на глава III опаковката е представена, като средство за визуална комуникация. Графичната комуникация моделира представите ни за образи, възприятия, послания, идентичност, среда и развлечения. Но за да бъде успешна тя, дизайнерът изследва задълбочено и обогатява непрекъснато познанията си в областта на графичния дизайн.

Чрез елементите на графичния дизайн - линии, форма, цвят, текстура, пространствени взаимоотношения на изображенията, опаковката предава необходимата информация и представя по най-добър начин изделието, което съхранява. Елементите на графичния дизайн са съобразени с основните принципи на типографията, композицията, графичната стратегия и работата с цветовете. Завършена и ефективна графичната комуникация на опаковката се постига само тогава, когато в нея са строго разграничени: подател, съобщение, среда за разпространение, приемник и обратна връзка.

В основата на графичния дизайн на опаковката стои правилното композиционно решение. То се базира на пет основни принципа:

- Баланс – симетрията и асиметрията в графичното изграждане на опаковката;
- Пропорция;
- Последователност;
- Открояване – чрез размер, цвят, контраст, графични елементи и форми, стратегия за неуместност;
- Единство на графичните елементи, типография, илюстративен материал;

В този контекст се отделя специално внимание на правилният избор на шрифт, който прави комуникацията по-гладка и улеснява възприемането на подадената към потребителя – дете – възрастен информация. За да се постигне това шрифтът е необходимо да изпълнява следните основни цели:

- Да бъде ясен и четлив, съобразен с възприятието на детето в различните етапи от неговото развитие;
- Да привлича, задържа вниманието и да бъде подходящ за детската аудиторията;
- Да категоризира и откроява важната информация с оглед създаване на по-ефективна комуникация, чрез подреждане на печатния текст, като се спазва йерархия в частите на посланието;
- Шрифтът на текста трябва да е в единство и хармония с останалите елементи на визуалната комуникация;
- Стилът на шрифта трябва да бъде разпознаваем и запомнящ се от детето;

Във връзка с това са разгледани специфичните особености на някои от основните видове шрифтове - Serif fonts (антиква) шрифтовете, Sans serif fonts (гротескови) шрифтове, Monospace, Cursive, Fantasy fonts. Представени са и най-използваните в опаковките за стоки за деца категории шрифтове, като: училищни шрифтове – School, категория ръкописни шрифтове – Handwritten, Comic, Cartoon Fonts, Manga Fonts, Graffiti Fonts, Gothic Fonts и др.

Особено внимание се отделя на цвета, като елемент на графичната комуникация. Представени са проучвания на водещи учени от областта на физиологията на цвета и детската психология, с което се отразява формирането и особеностите на детското цветовъзприятие и въздействието на цветовия спектър върху функционалното състояние на организма на детето през различните етапи от неговото развитие. Във връзка с проучването на цветовото оформление на опаковките предназначени за стоки за деца е разгледан и анализиран богат илюстративен материал. Специално за нуждите на дисертационния труд е разработена таблица, която представя графичното и

конструктивно оформление на опаковките за изделия за деца в различните етапи от тяхното развитие. Пред вид сложността на детското цветовъзприятие предоставения материал има за цел да позволи на дизайнера да навлезе в неговата дълбочина, което би му помогнало с по-голямо разбиране да осъществява цветовото оформление на опаковката. Правилното използване на цветовете във всички области на дизайна на детската среда е от съществено значение за психоемоционалното състояние на детето.

Подробно се представят основните характеристики и се провежда анализ на опаковките за изделия за деца във връзка с тяхното приложение в различните етапи от детското развитие. Те са разгледани с оглед представянето на характерните особености на невро-функционалното, моторно-двигателното, психическото, умственото развитие и емоционално състояние на детето съответно в ранна детска, предучилищна и училищна възраст. Тези особености трябва задължително да намерят отражение в конструктивното и графично оформление на дизайна на опаковки за изделия за деца. От една страна дизайнът на една съвременна опакова трябва да отговаря на тях, но от друга трябва да стимулира и усъвършенства неговото невро-функционално състояние, моторно-двигателна и умствена дейност.

Вторият раздел на глава III представя основни функции и предназначение на опаковката и нейното влияние върху развитието на детето.

Най-общо основните функции и предназначение на опаковката се свеждат до: защитна, бариерна; транспортна; информационно-познавателна; рекламна функция, опаковката трябва да оказва естетическо въздействие и да бъде екологично неутрална (екосъобразно изградена). Функциите на опаковката се разглеждат във връзка с нейното основно предназначение.

Според основното си предназначение най-общо опаковките се подразделят на потребителска, транспортна, универсална, специална и стифируема.

Друга класификация разделя опаковките предназначени за изделия за деца на - опаковки със стандартно и опаковки с нестандартно, интерактивно функционално предназначение.

- Опаковки със стандартно функционално предназначение

При опаковките предназначени за изделия за деца тези със стандартно предназначение до голяма степен се доближават по своята функция до опаковките за възрастни, но се отличават значително от тях по своята форма, конструкция и специфично графично изграждане. Това се постига със следните способности:

- Избирането на подходящ детайл. Чрез него може да се промени цялостната визия на опаковката и тя да излезе от рамките на масовата опаковка;
- Промени в стандартното конструктивното решение и форма. Чрез тях може да се промени цялостната визия на опаковката и тя да излезе от рамките на масовата опаковка;
- Излизане от рамките на масовата опаковка може да се постигне и чрез комбинирането на детайли от различни материали, конструкция, форма и графично оформление, чрез които опаковката запазва своята стандартна функция и същевременно се явява част от самата игра;
- Иновативни решения при проектирането. Те позволяват стандартната по форма и конструкция опаковка да се превърне в нестандартна;

С анализирането на представените примери от глава I и II се проследява тенденция, при която в едни случаи опаковката за стоки за деца частично или напълно изменя своето първоначално функционално предназначение. В други случаи опаковката запазва своята стандартна функция, но се явява и неизменна част от самата игра. При трети случаи тя се превръща изцяло в нов продукт, който се различава коренно от първоначалната си визия - конструкция, форма, структура, функция и предназначение. Това дизайнерско интерактивно решение превръща опаковката в нестандартна в истинския смисъл на думата.

- Опаковки за изделия за деца с нестандартно функционално предназначение. Интерактивни опаковки

Интерактивният дизайн е несравнимо по-впечатляващ и представя дадения продукт по атрактивен, забавен, запомнящ се, а при проектирането на опаковки и по-полезен за детето начин. Интерактивната опаковка е разгледана като форма на двустранната комуникация между опаковката и потребителя - дете. Тя стимулира детето да взаимодейства с нея по начин различен от стандартния. Това довежда неминуемо до появата на положителни емоции, които са от решаващо значение за успеха, популяризирането и продаваемостта на дадения продукт опакован в нея.

За децата опаковката е богат източник на упражняване, усъвършенстване и придобиване на нови знания за свойствата на предметите. Всички тези действия, свързани с използването на интерактивната опаковка, стимулират развитието на умствената и двигателната дейност на детето, както и неговата креативност. Те се явяват първообраз на трудовата дейност, която му предстои в бъдеще. Поради сложността на заложените в интерактивната опаковка действия се налага детето да прояви воля, мисъл, творчество, да сравнява, диференцира, търси и открива нови решения.

В последният раздел на глава III е разгледана модата и манипулативното и въздействие върху изграждането на дизайна на опаковката при изделия за деца. Модата диктува визията на актуалната опаковка. Всяко излизане от нейните рамки по отношение на дизайна неминуемо обрича на спад продажбите на самия продукт. В едни случаи модата може да окаже положително, а в други случаи отрицателно влияние върху потребителя – дете. Тези две тези са подкрепени с подходящи примери и анализи.

При проследяването на някои от модните тенденции в дизайна и изкуството, прави впечатление, че за даден период те поставят своя отпечатък върху опаковката, нейната форма, конструкция и графичен дизайн. Това се потвърждава и от анализите на предоставения богат илюстративен материал, в

който се открояват опаковки повлияни от следните стилове в дизайна: винтидж, минимал арт, скандинавски стил, био, еко, интерактивен, параметричен дизайн и др.

Продиктуваният от модните тенденции в мас медийното пространство опаковъчен дизайн, налага популярността на стоките и манипулира биполярния модел потребител - дете-родител (възрастен). Потребителите трябва да направят своя избор - да бъдат под влияние на модните течения, или да развият способността си от пръв поглед да проникнат отвъд наложения стереотип.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ИЗВОДИ ГЛАВА I

ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД НА ОПАКОВКИТЕ ОТ ДРЕВНОСТТА ДО НАШЕТО СЪВРЕМИЕ

От извършения исторически преглед по отношение възникването и развитието на опаковката във връзка с историческото развитие на обществото се стига до следните основни изводи, които имат отношение към проблемите на съвременния опаковъчен дизайн.

- Примитивните опаковъчни средства от древността се явяват първообраз на съвременната опаковка. В тях е кодиран алгоритъма на съвременното опаковъчно изделие.
- Естествените растителни и животински елементи, които древните хора прилагат за опаковане имат сходство и аналогия с качествата на материала, формата, конструкция и предназначението на съвременните опаковъчни средства.
- Опаковъчният дизайн се базира на опита на поколенията от различните епохи, който не трябва да бъде загърбен, а да се използва рационално, като се приспособява към условията на съвременното ни.
- Увеличаването и задоволяването ежедневните потребности на хората от храна, облекло, стоки за бита и промишлеността, водят неминуемо до разнообразяване на опаковъчните средства и методите на тяхното изработване и включването на нови технологични процеси.
- Културният обмен, различните стилове в изкуството и сформиранияте модни течения обособяват определени стилове и в опаковъчния дизайн.
- В хода на проучването се стигна до извода, че сведенията за опаковъчния дизайн предназначен за стоки за деца в миналото са твърде оскъдни.

- Не се установява съществена разлика в опаковката предназначена за изделия за възрастни и изделия за деца.
- Многостранните изисквания, свързани с грижите за здравето на детето, неговото възпитание, израстване и обучение слагат отпечатък върху производството на детски изделия и свързаното с него производство на опаковки. В средата на XX в. се осъществяват едни от най-емблематичните опаковъчни решения в областта на дизайна на опаковки предназначени за стоки за деца.
- Проведените анализи на ретроспективния илюстративен материал, както и проследяването на еволюционното развитие на опаковката предназначена за стоки за деца по отношение на конструктивните и графичните си решения показват налагането на следната тенденция - движение от опростен към все по-усложнен цветово, графично и композиционно дизайн.
- Основният извод, който следва от направените анализи е, че подходящата опаковка трябва да бъде съчетание на актуален за конкретните модни течения дизайн и такъв, който да бъде подходящ, атрактивен и съобразен със спецификата на детското възприятие.
- Анализирания примери от световния и българския пазар показват наличието на еволюция в развитието на опаковъчния дизайн. Тази еволюция засяга различни аспекти на опаковъчната индустрия - разширяването на използваните материали, разгръщането на различни форми и конструктивни решения, производствени технологии. Всичко това намира отражение в цялостния дизайн на опаковките за изделия за деца.

ИЗВОДИ ГЛАВА II

НАЙ-УПОТРЕБЯВАНИТЕ ОПАКОВКИ ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА. ХАРАКТЕРИСТИКА И КЛАСИФИКАЦИЯ СПОРЕД МАТЕРИАЛА, ОТ КОЙТО СА ИЗРАБОТЕНИ, ТЯХНАТА КОНСТРУКЦИЯ И ФОРМА

От извършените анализи по отношение характеристиката и класификацията на опаковъчните изделия във връзка с материала, от който са изработени, особеностите на тяхната конструкция и форма се стига до основни изводи, които имат отношение към проблемите на опаковката предназначена за стоки за деца.

- При изработването на опаковките е препоръчително използването на материали от естествен произход - хартия, картон, дърво, текстил.
- Хартиените и картонените опаковки съхраняващи стоки за деца намират широко приложение, поради характерните си качества предоставящи в технологично отношение възможности за постигането на многообразни конструктивни решения и форми с включването на разнообразни детайли и спомагателни елементи.
- Приложението на металните и комбинираните опаковки се ограничава основно до участието им в опаковането на изделия от хранително – вкусовата и фармацевтичната промишленост, поради качествата им висока паро-, водо-, газо-, светлонепропускливост, термосвиваемост, еластичност, якост. Те са в състояние да осигурят пълна херметичност и спомагат за дълготрайното съхранение на продукта. Металните и дървените опаковки заемат съществено място в опаковъчната индустрия за изделия за деца при изработването на луксозни опаковки за настолни игри.
- Съвременна тенденции в развитието на опаковъчния бранш предназначен за стоки за деца е разработването на подходяща, безопасна,

но същевременно с това атрактивна форма и конструкция на опаковката, за да се постигне продукт, който е в състояние да продаде и гарантира качеството и стойността на стоката.

- Формата на опаковката следва да бъде функция на нейното предназначение. Тя трябва да бъде проектирана така, че да създава удобство и да улеснява нейното изпълнение.
- Формата на опаковката следва да бъде ергономична, пластична, информационно изразителна, оригинална, стилово насочена, в съответствие с модата на съвременния опаковъчен дизайн.
- Акцент върху разнообразието на формата и големината на опаковката може да се постави при опаковките предназначени за стоки за деца над тригодишна възраст, тъй като те са в състояние вече да диференцират предметите по форма и големина.
- Разнообразяването на дизайна на опаковките за изделия за деца над тригодишна възраст стимулира усъвършенстването на детското възприятие за форма, големина, цвят и тегло.
- В опаковъчната индустрия съществува тенденция чрез формата и конструкцията да се имитират предмети от заобикалящата детето среда, което има познавателно – образователно значение.
- Конструктивното изграждане на опаковката трябва да бъде в зависимост от нейното предназначение и функция.
- Конструктивното изграждане на опаковката е в зависимост от нейното предназначение за дадена възрастова група. За по-малките деца дизайнът е по-изчистен, а с нарастване на възрастта става с по-атрактивна и усложнена конструкция. Докато при разработването на опаковки за изделия за възрастни такова категорично разграничение не е от съществено значение.
- Конструкцията трябва да осигури възможност на детето да се ориентира бързо в съдържанието на опаковката.

- Конструкцията на опаковката трябва да бъде проектирана оптимално с оглед постигането на многофункционалност на нейното предназначение, при което се постига по-силно въздействие върху сетивата на детето и включването на различни сетивни и двигателни органи. По този начин тя съдейства за разширяването и обогатяването на неговия сетивен и социален опит, както и за познанията му за света.
- Използването на разнообразни конструктивни детайли стимулира детското въображение и подпомага формирането на естетическия вкус у него.
- Преди всичко формата и конструкцията на опаковка трябва да бъде съобразена с възможностите на сетивните възприятия на детето, особено с неговото цветовъзприятие, както и с особеностите на функционалното, физическото и нервно-психическото развитие, емоционално състояние, които са различни в различните етапи от развитието му.
- Дизайнът на конструкцията и формата могат да превърнат опаковката със стандартна функция в игра или в част от нея, което привлича и засилва детското внимание респективно увеличава търговската стойност на продукта.

ИЗВОДИ ГЛАВА III

ИЗСЛЕДВАНЕ СПЕЦИФИЧНИЯ ДИЗАЙН НА ОПАКОВКИТЕ ЗА ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА В РАЗЛИЧНИТЕ ЕТАПИ ОТ РАЗВИТИЕТО НА ДЕТЕТО. ОСОБЕННОСТИ НА ГРАФИЧНОТО ИЗГРАЖДАНЕ. ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ОПАКОВКАТА

От извършените анализи по отношение на специфичния дизайн на опаковките за изделия за деца в различните етапи на детското развитие с оглед функционалното му предназначение се стига до следните основни изводи,

които имат отношение към проблемите при конструктивното и графично изграждане на опаковката:

- Опаковката, като средство за визуална комуникация се подчинява в своето изграждане на всички общо приети принципи на графичното оформление. Установяват се разлики в графичното изграждане на опаковките за изделия за деца и тези за възрастни по отношение на шрифт, цвят, форми, модни тенденции в дизайна.
- Цветът, като един от водещите фактори в изграждането на графичния дизайн на опаковката оказва въздействие върху психоемоционалното и функционалното състояние на детето.
- С развитието на зрителната система цветовъзприятието на детето търпи развитие, ходът, на което определя спецификата в изграждането на графичното оформление на опаковката предназначена за различните възрасти.
- В различните възрастови групи се оформят характерни за всяка от тях цветови предпочитания. Тези предпочитания налагат опаковките предназначени за по-малките три-четири годишни деца да бъдат издържани в светли, ясни, жълти, червени тонове. При пет-шест годишните деца е възможно включването на цветните нюанси. Препоръчително е разширяването на цветовата палитра в графичното изграждане на опаковката да стане при деца над седемгодишна възраст, когато наименованието на цветовете е вече напълно стабилизирано.
- Различните цветове и техните нюанси повлияват по различен начин психо-емоционалното състояние на детето. В едни случаи те го стимулират, но в други могат да предизвикат процеси на задържане, което налага опаковката предназначена за стоки за съответната възрастова група да бъде прецизирана и по отношение цветовата характеристика.

- Цветът на опаковката има познавателно значение и емоционално въздействие - буди определени асоциации в детето, тъй като то свързва цвета с дадени предмети, явления, преживявания, дори емоции.
- Един от основните и важни изводи, до които се стига при анализа на приложения библиографски и илюстративен материал, е че опаковките използвани в различните етапи на детското развитие по отношение графично оформление, конструкция, форма, функционално предназначение се отличават значително по своите характеристики.
- Опаковката трябва да бъде съобразена с особеностите на сетивното възприятие, двигателното, нервно-психичното и емоционалното развитие на детето, характерни за съответната възраст.
- В изграждането на дизайна на опаковки за стоки за деца в ранна възраст факторът цвят и безопасност са водещи. Конструкцията и формата на опаковката трябва да бъде ергономична - максимално съобразена с хватателните възможности и двигателните функции на детето.
- През втората година на детето арсеналът от опаковки може да се разшири с кутии и контейнери за съхранение на играчки и аксесоари. Опаковката съдейства усвояването на елементи от трудовата дейност явявайки се част от подражателния игрови модел. Тя приучава детето на ред и дисциплина.
- В предучилищна възраст се използват опаковки с по-специално предназначение. Техните функции и графично оформление се разнообразяват и разширяват с възможността за по-нататъшното развитие на сетивните модалности и двигателната дейност на детето.
- Използват се опаковки, които имитират даден предмет, тъй като детето вече има изграден обобщен образ за предметите, както и възможността да ги асоциира.
- Възможността да диференцира предметите и да ги сравнява по характерните им признаци позволява разширяването на асортимента на

опаковките с използването на по-сложни цветове, форми, конструкции, функции и предназначения.

- При използването на опаковки в ранната детска възраст е удачно върху опаковката да фигурира изображението на съдържащия се в нея предмет, тъй като детето е в състояние да асоциира изображението на предмета върху опаковката с изображението на съдържащия се в нея предмет.
- Не е препоръчително използването на геометрични фигури на опаковката, различни от формата на предмета съдържащ се в нея, тъй като пет - шест годишните деца възприемат формата по сходство, свързвайки я само с дадения предмет.
- Възприемането на графичния дизайн трябва да следва неотклонно еволюцията на детското възприятие и свързаната с него умствена дейност, с които трябва да бъде съобразена и формата и конструкцията на опаковката.
- Децата в училищна възраст оперират свободно с геометричните фигури и това позволява разнообразяването на опаковъчните изделия с включването на по усложнени форми, конструкции и графични изображения.
- Графичния дизайн трябва да бъде съобразен с факта, че в различните възрастови групи децата възприемат картинното изображение по различен начин.
- Илюстрацията върху опаковката за стоки за деца на възраст от 2-5 години трябва да е изключително опростена, тъй като те са в състояние да изброят само обектите по нея.
- Илюстрацията на опаковката за стоки за деца на възраст от 6-10 години трябва да бъде по-детайлна, тъй като те са в състояние да описват предметите, които виждат.

- По-големите деца са в състояние не само да опишат отделните предмети, но и да разграничат тяхната функция, действия, а на по-късен етап и техните взаимоотношения. Това трябва да намери отражение в графичното оформление, като в композиционно отношение се появи сюжетна линия представяща съдържанието на опаковката.
- Еволюцията на възприемането на графичния дизайн следва, еволюцията на детското възприятие и свързаната с него умствена дейност, с които трябва да бъдат съобразени цвета, формата и конструкцията на опаковката.
- При опаковките предназначени за стоки за деца на възраст 13-14 години дизайнът започва да се доближава все повече до този на възрастния, но не трябва да бъде негово точно копие, а трябва да се избере само най-стойностното и най-естетичното от него.
- В училищната възраст се набляга преимуществено на образователната, познавателната и възпитателната функция на опаковката.
- Засилва се тенденцията за употреба на опаковки с нестандартна форма, конструкция, предназначение и графично оформление. Особено място заемат различни дидактични игри при много, от които самата опаковка се превръща в част от играта.
- Опаковката, като част от игра предизвиква разнообразни усещания, възприятия, които повлияват мозъчната дейност и свързаните с нея мисловни процеси на детето. От това следва, че тя трябва да бъде изградена така, че да съдейства за тяхното активизиране и по-нататъшно развитие.
- Поради своята специфика нестандартната опаковка излиза от общоприетите рамки за стандартна опаковка по форма, конструкция и функция.
- Начините, чрез които се постига нестандартната визия на опаковката притежаваща стандартна функция са: проектиране и добавяне на

подходящ детайл, комбинирането на детайли от различни материали; промени в стандартното конструктивното решение, форма и графично оформление на опаковката чрез използването на нови химични технологии в полиграфията.

- Опаковката предназначена за стоки за деца е благоприятна материя за постигане на иновативни решения в пресъздаването на стандартната опаковка, което я прави различна от опаковките за стоки за възрастни със същото функционално предназначение.
- Чрез използването на иновативните възможности на интерактивния дизайн опаковката придобива мултифункционална роля и значение, като тя вече изпълнява нови, нестандартни, коренно различни от първоначалните си функции.
- Интерактивната опаковка е силно впечатляваща - представя дадения продукт по атрактивен, забавен и запомнящ се начин, което рефлектира положително върху продаваемостта на изделието.
- Интерактивната опаковка повлиява цялостно физическото, психическото, интелектуалното, социалното развитие, нравственото възпитание и емоционалното състояние на детето в различните етапи от неговото развитие.
- Модата и тенденциите в мас медийното пространство характерни за конкретното време намират отражение върху изделията за деца респективно върху дизайна на тяхната опаковка.
- Следвайки модните тенденции опаковката е в състояние да манипулира потребителя - дете-родител (възрастен) в положителен или в отрицателен смисъл, тогава когато дизайнът не е съобразен с особеностите на възрастовата група и специфичните възприятия на детето.
- Модерната опаковка манипулира потребителя към закупуване и не винаги гарантира качеството на съдържащия се в нея продукт, който може да отклони развитието на детето в съвсем грешна посока.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Социална цел на човечеството е да съпроводи пълноценно детето в етапите на неговото развитие и израстване до напълно осъзнат и разумен човек.

Дисертационният труд представя опаковката, като мощен инструмент с опознавателна, възпитателна, образователна функция, повлияваща светоусещането на детето от ранно детство, предучилищна и училищна възраст. Създаването на опаковката е разгледано, като процес неизменно свързан и задължително съобразен с особеностите на нервно-функционалното, психо-емоционалното и физическото развитие на детето през различите етапи от развитието му с оглед неговата бъдеща адаптация и социализация в обществото.

Трудът способства изграждането на концепция за трайно запомнящ се опаковъчен дизайн предназначен за детската аудитория. Подпомага комуникацията на дизайнер и потребител в биполярния модел - дете – родител (възрастен).

Дисертацията разглежда и отговаря на следните въпроси – атрактивността на опаковката ли продава стоката; децата попадат ли под общия знаменател на масовия потребител; необходимо ли е разграничаване в графичното оформление, конструкцията, формата, функцията и предназначението на опаковките за изделия за деца от тези за възрастни; в каква степен опаковката предназначена за стоки за деца трябва да следва модните тенденции; в състояние ли е модата, като елемент на дизайна на опаковка да окаже манипулативно въздействие върху потребителя дете-родител?...

Анализът, изводите и предоставения илюстративен материал предлагат възможности за осъществяването на един по-възприемчив, по-подходящ и по-впечатляващ за детето дизайн на опаковката.

Представят се не дискутирани до сега проблеми, като за целта се предлагат и анализират примери и проучвания с оглед по-лесното възприемане и проектиране на дизайна на опаковката от детето с оглед спецификата на

етапите от неговото развитие. Разглежда се предоставения снимков материал на върхови постижения в опаковъчен бранш за стоки за деца, анализирани през призмата на детското възприятие. Съпоставят се ретроспективно модели от световния и българския пазар на знакови опаковъчни изделия, като се обръща особено внимание на опаковките с модерен, атрактивен и интерактивен дизайн.

Получените изводи са синтез от примери, анализи и задълбочено проучване, които ориентират дизайнерите и родителите, как по-лесно да разберат детското възприятие през различните етапи на неговото развитие. Особено внимание се отделя на въпроса, как да се диференцира първосигналното от второсигналното възприятие на детето с оглед неговите потребности.

Дисертационния труд е насочен към специалистта художник – дизайнер. Предоставя се синтезирана, обобщена информация и богат снимков материал, таблици създадени за нуждите на труда относно опаковките за стоки за деца и емблематичните световни върхови постижения в областта на дизайна. Дисертационния труд обръща специално внимание на комуникацията между - дизайн на опаковка - продукт – потребител дете – родител (възрастен).

Подлагат се на подробен анализ основните графични похвати, графични принципи на изграждане на визуалната комуникация, формата, конструкцията, функцията, предназначението, интерактивния дизайн, модни течения, които имат отношение към проектирането на опаковки за изделия за деца. Акцентира се върху проблема за био и еко съобразността на опаковката с оглед опазване здравето на детето и околната среда от замърсяване с отпадъци. За тази цел са разгледани опаковки, които се явяват неизменна част от самата игра или се изградени по природосъобразен способ.

Цялата база данни от примери, сравнения, класификации, анализи, илюстративно приложение, както и постигнатите изводи имат научно - практическо приложение.

НАУЧНИ ПРИНОСИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ДИЗАЙН НА ОПАКОВКИ ПРИ ИЗДЕЛИЯ ЗА ДЕЦА. ПРОБЛЕМИ ПРИ КОНСТРУКТИВНОТО И ГРАФИЧНОТО ИЗГРАЖДАНЕ НА ОПАКОВКАТА

Научната новост на дисертацията и резултатите от проведените анализи, изследвания и представен илюстративен материал в съответствие с целта и задачите на дисертационния труд могат да бъдат обобщени в следните основни приноси:

- ✓ За първи път в специализирана литература за художествен дизайн се представят проблемите при конструктивното и графично изграждане на опаковката предназначена за изделия за деца.
- ✓ Анализирани и систематизирани са едни от най-емблематичните опаковки предназначени за стоки за деца в България, като се проследява развитието на дизайна им във времето – анализ, който не е представен до този момент.
- ✓ Анализирани и систематизирани са богат исторически, фактологически и илюстративен материал от световната практика в дизайна, който проследява, дефинира, класифицира, характеризира и синтезира познанията и опита в областта на конструктивното, графичното изграждане и функционалното предназначение на опаковките за стоки за деца.
- ✓ За първи път подробно е анализиран опаковъчният дизайн с оглед неговото пряко въздействие и взаимовръзка с психо-емоционалното,

нервно-функционално и физическото развитие на детето през различните етапи от неговото развитие.

- ✓ Опаковката се представя, като фактор и средство с дидактична, опознавателна, възпитателна функция, повлияваща върху светоусещането на детето и неговата адаптация и социализация в семейството и обществото.

- ✓ На базата на сравнителен анализ се представя богат илюстративен материал на едни от най-интересните и иновативни опаковки. Създадени са специални таблици за опаковките за изделия за деца, които представят графичното им оформление, конструкция, функция и предназначение в различните етапи на детското развитие.

- ✓ Извеждат се за първи път изводи и констатации относно влиянието на опаковката върху биполярния модел на потребителя - дете-родител.

РЕЗЮМЕ

Изследването на дисертационния труд обхваща хронологично проследяване и синтезиране на информацията от възникването на първите приспособления за опаковане до създаването на съвременната модерна опаковка на изделия за деца.

Първата глава на дисертационния труд представлява исторически обзор на опаковката от създаването и до днес. Разглеждат се етапите от нейното еволюционно развитие. Представят се едни от първите емблематични и знакови опаковки за стоки за деца от световния и българския пазар - примери за продукти, достигачи върха на търговската пирамида благодарение на своя съвършен дизайн. Анализира се тяхната оригинална визия, служеща и до днес, като учебно пособие за печеливш дизайн, константен и не повлияващ се от модните тенденции във времето. Развитието на опаковките за стоки за деца на нашия и световния пазар е демонстрирано и чрез богата снимкова ретроспекция.

Във втората глава на дисертационния труд са представени класификации на най-употребяваните опаковъчни средства предназначени за изделия за деца въз основа на материала, от който са изработени, тяхната конструкция и форма. Трудът сравнява различните видове опаковки във връзка с особеностите на тяхното конструктивно, графично и технологично изграждане. Обръща се особено внимание на специфичните изисквания на детското възприятие, функционално развитие и безопасност в контекста на формата и конструкцията на опаковката. Анализите са подкрепени с богат илюстративен материал и схематични изображения.

Третата последна глава изследва специфичния дизайн, особеностите на графичното изграждане и функционално предназначение на опаковките за изделия за деца в различните етапи от развитието на детето. Опаковката е разгледана, като средство за визуална комуникация. Представени са основните принципи на графичното и оформление по отношение композиция, шрифт и

цвят с оглед особеностите на детското възприятие. В различните етапи от своето развитие децата възприемат по различен начин заобикалящата ги среда. Това налага проучването на основните характеристики и категоризирането на опаковките в опаковъчни изделия за деца от ранно детство, предучилищна и училищна възраст. Особено внимание се обръща на функциите и предназначението на опаковката използвана в различните периоди от развитието на детето. Акцентът се поставя върху взаимовръзките, приликите и отликите между опаковъчния дизайн за стоки за деца и дизайна предназначен за възрастния потребител - тема актуална, но недостатъчно задълбочено проучена. Проследява се метаморфозата на опаковката от стандартно опаковъчно изделие до нейното навлизане и пълноценно участие в игровия процес, превръщайки се в неизменна част от самата игра. Разглежда се модата като фактор и манипулатор, повлияващ тенденциите на графичното и конструктивно изграждане на опаковката за изделия за деца. Представен е богат снимков материал с анализи на модерни, иновативни и интерактивни опаковъчни решения. Специално за нуждите на дисертационния труд са създадени таблици, които илюстрират графичното оформление, конструкция, функция и предназначение на опаковките за изделия за деца в различните етапи от детското развитие. Дисертацията подлежи на допълнително изследване по отношение специфичния дизайн на опаковката за изделия за деца в неравностойно положение.

ABSTRACT

The research in the PhD includes chronological timelines and synthesis of information from the time of emergence of the first packing devices till the creation of advanced contemporary packaging of products for children.

The first chapter of the thesis is a historical overview of the package since its first days. The subject of discussion are the stages of its evolutionary development. One of the first and iconic landmarks in the packaging of goods for children of the world and Bulgarian market are presented in the thesis - examples of products reaching the top of the trade pyramid thanks to its perfect design. Subject of analysis is their original design, still used today as a learning tool for a winning design, constant and responsive to the fashion trends over time. The development of the packaging products for children for the local and global markets is demonstrated by a rich photo flashback.

In the second chapter of the PhD the thesis presents classifications of the most used packaging resources intended for use in the products for children. The classifications are based on the material they are made of, their construction and form. The thesis compares the different types of packaging in relation with the specifications of their construction, graphic and technological development. Special attention is paid to the specific requirements of children's perception, functional development and safety in the context of form and design of the packaging. The analyses are supported by rich illustrations and schematic images.

The third last chapter examines the specific design, the peculiarities of graphic construction and functional purpose of packaging of the products for children at different stages of child development. The package is viewed as a means of visual communication. The thesis presents the basic principles of graphic layout regarding

composition, font and color in terms of the specific perception of children. In the various stages of development children perceive the surroundings differently. This requires the study of the basic characteristics and categorization of packages in the packaging products for children from early childhood, preschool and school age. Particular attention is paid to the function and purpose of packaging used in the different stages of child development. The focus is on relations, similarities and differences between packaging design products for children and design intended for adult consumers - an actual theme, but insufficiently studied and examined. The thesis traces the metamorphosis of the standard packaging product to its entry and full participation in the play process, becoming an integral part of the game. Fashion is viewed as a factor and a manipulator influencing trends in graphic and constructive development of packaging products for children. The PhD includes a comprehensive pictorial analysis of modern, innovative and interactive packaging solutions. Charts were created exclusively for the thesis, illustrating graphic design, construction, function and purpose of packaging products for children at different stages of child development. The dissertation is a subject to further research regarding the specific package design of products for disadvantaged children.

НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Маджарова, М. „Първи опаковки – исторически преглед“. – В: Проблеми и перспективи в развитието на съвременния дизайн и декоративно – приложните изкуства. Научна конференция. НХА, С., 2012 г.

Маджарова, М. „Опаковката - пиедестал към успеха“. - В: Проблеми на приложните и изящните изкуства. Сборник материали от докторантска конференция. Научна конференция. НХА, С., 2013 г. (с. 149-154).

Маджарова, М. „Модни тенденции в опаковъчния дизайн. Влияние на водещи брандове върху опаковки при изделия за деца“. - В: Изкуствоведски четения 2014. Научна конференция. БАН, С., 2014 г. (с. 437-444).

Маджарова, М. „Манипулаторът - мода в опаковъчния дизайн при изделия за деца“ - В: Проблеми и перспективи в развитието на съвременния дизайн и декоративно – приложните изкуства. Научна конференция. НХА, С., 2014 г. (с. 93-98).